

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

5 päivänä joulukuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Asetus (EU) N:o 1215/2012 – Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano siviili- ja kauppaoikeuden alalla – 7 artiklan 1 alakohdan a alakohta – Erityinen toimivalta sopimusta koskevassa asiassa – Sopimusta koskevan asian käsite – Maksuvaatimus, joka koskee vuotuisia jäsenmaksuja, jotka asianajaja on velkaa asianajajayhteisölle

Asiassa C-421/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka tribunal de première instance de Namur (Namurin alioikeus, Belgia) on esittänyt 21.6.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 27.6.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ordre des avocats du barreau de Dinant

vastaan

JN,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot, varapresidentti R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari) ja tuomari L. Bay Larsen,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka ovat esittäneet

- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan F. Varrone, avvocato dello Stato,
- Liettuan hallitus, asiamiehinään R. Krasuckaitė ja G. Taluntytė,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Heller ja M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.7.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Ordre des avocats du barreau de Dinant (Dinant'n asianajajayhteisö, Belgia) ja JN ja jossa on kyse siitä, ettei JN ole suorittanut kyseiselle asianajajayhteisölle maksettavia vuotuisia jäsenmaksuja.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Asetuksen N:o 1215/2012 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Sitä ei erityisesti sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin eikä valtion vastuuseen teoista ja laiminlyönneistä, jotka on tehty julkista valtaa käytettäessä (acta iure imperii).”

- 4 Kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

- 5 Mainitun asetuksen 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa

- 1) a) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä,

– –”

Belgian oikeus

- 6 Belgian oikeuslaitoksesta annetun lain (code judiciaire) 428 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Asianajajan ammattinimikettä saa käyttää ja asianajajan ammattia saa harjoittaa ainoastaan belgialainen tai Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, joka on suorittanut oikeustieteen tohtorintutkinnon tai licence-tutkinnon ja joka on antanut 429 §:ssä tarkoitetun valan ja merkitty asianajajayhdistyksen asianajajaluetteloon tai asianajajaharjoittelijoiden luetteloon”.

- 7 Oikeuslaitoksesta annetun lain 443 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Asianajajayhdistyksen hallitus voi vahvistaa luettelonsa merkittyjen asianajajien, jonkin toisen Euroopan unionin jäsenvaltion ammattinimikkeellä ammattiaan harjoittavien asianajajien sekä asianajajaharjoittelijoiden ja kunniajäsentensä maksettavaksi jäsenmaksuja, joiden suuruuden se määrittää.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 8 JN hyväksyttiin Ordre des avocats du barreau de Dinant'n jäseneksi, ja hänet merkittiin kyseisen asianajajayhteisön asianajajaluetteloon.
- 9 JN kertoo asettuneensa asumaan Ranskaan 1990-luvulla mutta pysyneensä edelleen Ordre des avocats du barreau de Dinant'n, jolle hän maksoi vuotuisia jäsenmaksuja vuoteen 2012 saakka, asianajajaluetteloon merkittynä asianajajana.
- 10 Ordre des avocats du barreau de Dinant'n puheenjohtaja vaati 29.5.2015 päivätyllä kirjeellä JN:ää maksamaan jäsenmaksut vuosilta 2013–2015 ja ehdotti, että näiden jäsenmaksujen määrää vähennettäisiin vastaamaan yhteisön maksamien vakuutusmaksujen määrää ja että ne voitaisiin suorittaa erissä. Tästä kirjeestä ilmenee, että mainitun asianajajayhteisön asianajajaluettelossa merkittynä olemisella ”on merkittävää etua vakuutusten osalta” ja että tälle yhteisölle maksettavat jäsenmaksut ”muodostuvat tosiasiaassa lähinnä vakuutusmaksuista”.
- 11 Koska JN ei vastannut mainittuun kirjeeseen eikä suorittanut maksua, Ordre des avocats du barreau de Dinant lähetti JN:lle maksumuistutukset 11.12.2015 ja 21.12.2016.
- 12 Koska näihin maksumuistutuksiinkaan ei saatu vastausta, Ordre des avocats du barreau de Dinant'n hallitus päätti antaa toisen asianajajayhteisön asianajajan tehtäväksi kyseisten vuotuisten jäsenmaksujen perimisen.
- 13 Kyseinen asianajaja kehotti 23.1.2017 päivätyllä maksuvaatimuksella JN:ää maksamaan nämä jäsenmaksut.
- 14 Vastauksena tähän kirjeeseen JN ilmoitti Ordre des avocats du barreau de Dinant'lle osoittamassaan kirjeessä, että hänen vaikea taloudellinen tilanteensa huomioon ottaen hän ei voinut maksaa enempää kuin 100 euroa kuukaudessa kyseisten jäsenmaksujen suorittamiseksi.
- 15 Koska JN ei kuitenkaan suorittanut yhtään maksua, Ordre des avocats du barreau de Dinant haastoi hänet 17.5.2017 ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli tribunal de première instance de Namuriin (Namurin alioikeus, Belgia) ja vaati kyseistä tuomioistuinta velvoittamaan JN:n maksamaan 7 277,70 euroa lisätynä koroilla ja oikeudenkäyntikuluilla.
- 16 JN pyysi Ordre des avocats du barreau de Dinant'n puheenjohtajalle 16.5.2017 osoittamallaan kirjeellä, että hänet poistettaisiin asianajajayhteisön asianajajaluettelosta ja että hän saisi maksaa maksut erissä 24 kuukauden aikana.
- 17 JN kiisti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa tämän tuomioistuimen toimivallan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) ja asetuksen N:o 1215/2012 säännösten nojalla.
- 18 Mainittu tuomioistuin toteaa tältä osin, että JN:n mukaan asianajajayhteisön asianajajaluetteloon merkitseminen asianajajan ammatin harjoittamista varten ei ole luonteeltaan sopimusoikeudellinen asia, koska se ei käsitä sopimuksen tekemistä tahdonautonomian ja vapaan valinnan perusteella, vaan sillä täytetään hallinnollinen muodollisuus ja lakisääteinen velvollisuus.
- 19 Sama tuomioistuin toteaa myös, että Ordre des avocats du barreau de Dinant'n mukaan on sitä vastoin niin, että pysyessään merkittynä tämän asianajajayhteisön asianajajaluetteloon JN on sitoutunut maksamaan kyseiselle yhteisölle sen vahvistamat vuotuiset jäsenmaksut, joten tällaista sitoumusta on pidettävä asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa tarkoitettuna sopimukseen perustuvana sitoumuksena.

- 20 Tribunal de première instance de Namur on näin ollen päättänyt lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko asianajajayhteisön kanne, jonka tarkoituksena on kyseisen yhteisön jäsenen velvoittaminen maksamaan vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on sille velkaa, [asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa] tarkoitettussa sopimusta koskevassa asiassa nostettu kanne?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohtaa tulkittava siten, että kannetta, jossa asianajajayhteisö vaatii jäsenensä velvoittamista maksamaan vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on velkaa yhteisölle ja joiden pääasiallisena tarkoituksena on vakuutuspalvelujen rahoittaminen, on pidettävä tässä säännöksessä tarkoitettussa ”sopimusta koskevassa asiassa” nostettuna kanteena.
- 22 Aluksi on todettava, että vaikka tietyt viranomaisen ja yksityisen väliset oikeusriidat saattavatkin kuulua asetuksen N:o 1215/2012 soveltamisalaan, näin ei ole viranomaisen käyttäessä julkista valtaa (tuomio 11.4.2013, Sapir ym., C-645/11, EU:C:2013:228, 33 kohta ja tuomio 15.11.2018, Kuhn, C-308/17, EU:C:2018:911, 34 kohta). Nimittäin se, että yksi oikeusriidan asianosaisista käyttää julkista valtaa, koska se käyttää yksityisten välisiin suhteisiin sovellettaviin sääntöihin nähden poikkeuksellisen laajaa valtaa, estää sen, että tällainen oikeusriita olisi kyseisen asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ”siviili- ja kauppaoikeudellinen asia” (tuomio 28.2.2019, Gradbenišтво Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, 49 kohta).
- 23 Täten oikeusriita, joka koskee asianajajan velvollisuutta suorittaa vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on velkaa asianajajayhteisölleen, kuuluu mainitun asetuksen soveltamisalaan vain sillä edellytyksellä, ettei kyseinen yhteisö käytä sovellettavan kansallisen oikeuden nojalla julkista valtaa vaatiessaan kyseistä asianajajaa täyttämään tämän velvollisuuden, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä tarkistaa.
- 24 Mikäli näin olisi, on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklassa säädetty toimivalta eli sen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivalta, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, muodostaa yleisen säännön. Asetuksessa säädetään vain poikkeuksena tästä yleisestä säännöstä erityisestä ja yksinomaisesta toimivallasta niissä tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa, joissa vastaaja tapauksen mukaan voidaan haastaa tai hänet on haastettava toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen (ks. tuomio 8.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 25 Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa säädetyn erityistä toimivaltaa koskevan säännön osalta on myös muistutettava, ettei kyseisen säännöksen soveltaminen edellytä sopimuksen tekemistä (tuomio 8.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 26 Veloitteen tunnistaminen on kuitenkin välttämätöntä mainitun säännöksen soveltamiseksi, koska tuomioistuimen toimivalta vahvistetaan kyseisen säännöksen nojalla sen paikkakunnan mukaan, jossa kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä. Jotta tätä sääntöä voitaisiin soveltaa, on siis määritettävä se oikeudellinen velvoite, johon henkilö on vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa suhteessa toiseen osapuoleen ja johon kanne perustuu (tuomio 8.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, 24 ja 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen mukaan on niin, että Belgian oikeuslaitoksesta annetun lain 428 §:n 1 momentin nojalla asianajajayhteisön asianajajaluetteloon merkitseminen on vaatimus, jota kaikkien henkilöiden, jotka haluavat käyttää asianajajan ammattinimikettä ja harjoittaa asianajajan ammattia, on ehdottomasti noudatettava.
- 28 Lisäksi Belgian oikeuslaitoksesta annetun lain 443 §:n 1 momentin mukaan asianajajayhteisön hallitus voi vahvistaa asianajajaluetteloon merkittyjen asianajajien maksettavaksi jäsenmaksuja, joiden suuruuden se määrittää, joten silloin, kun kyseinen elin päättää käyttää tätä lakisääteistä toimivaltaa, näiden maksujen maksaminen on asianomaisten henkilöiden kannalta pakollista.
- 29 Tällainen tilanne on erotettava tilanteesta, josta oli kyse 8.5.2019 annettuun tuomioon Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376) johtaneessa asiassa; unionin tuomioistuin totesi kyseisessä tuomiossa siltä osin kuin oli kyse sellaisesta yhteisomistajien velvoitteesta omistusyhtymään nähden, joka koskee vuosittaisten maksuosuuksien maksamista omistusyhtymän talousarvioon kerrostalokiinteistön yhteisten tilojen ylläpitokustannusten kattamiseksi, että vaikka osallisuus omistusyhtymässä on lain mukaan pakollista, on kuitenkin niin, että asianomaisen kiinteistön yhteisten tilojen hallinnoinnin yksityiskohdista määrätään tapauksen mukaan sopimuksella ja yhteisomistajaksi tullaan ostamalla vapaaehtoisesti huoneisto ja sen mukana osuus kiinteistön yhteisistä tiloista, joten tällaista velvoitetta on pidettävä oikeudellisena velvoitteena, johon on annettu vapaaehtoisesti suostumus (tuomio 8.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, 27 kohta).
- 30 Kyseisen asian tavoin on tosin selvää, että kansallinen lainsäätävä on antanut elimelle eli asianajajayhteisön hallitukselle valtuuden määrätä kyseisen elimen sisäisten menettelyjen mukaisesti, että yhteisöön liittyneiden henkilöiden eli käsiteltävässä asiassa asianajajayhteisön asianajajaluetteloon merkittyjen asianajajien on maksettava tietyt maksut.
- 31 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin, että asianajajayhteisön asianajajaluetteloon merkitseminen on lakisääteinen velvollisuus, joka on edellytyksenä asianajajan ammatin harjoittamiselle, ja että henkilöiden, jotka haluavat harjoittaa tätä ammattia, on ehdottomasti liityttävä asianajajayhteisöön ja noudatettava tämän yhteisön tekemiä päätöksiä muun muassa jäsenmaksujen maksamisen osalta.
- 32 Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdalla on täten tulkittava siten, että kannetta, jossa asianajajayhteisö vaatii jäsenensä velvoittamista maksamaan vahvistamansa vuotuiset jäsenmaksut, ei ole lähtökohtaisesti pidettävä tässä säännöksessä tarkoitettussa ”sopimusta koskevassa asiassa” nostettuna kanteena.
- 33 Ei kuitenkaan voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että asianajajayhteisö muodostaa laissa säädettyjen suhteiden lisäksi myös sopimussuhteita jäsentensä kanssa. Siltä osin kuin nämä maksut muodostavat vastikkeen palveluista, joihin on vapaaehtoisesti annettu suostumus, muun muassa vakuutuspalveluista, joista tämä yhteisö on neuvotellut kolmannen osapuolen kanssa saadakseen mainitun yhteisön jäseninä oleville asianajajille edullisemmat ehdot, mainittujen maksujen suoritusvelvollisuus on siis luonteeltaan sopimusoikeudellinen, ja täten tämän velvollisuuden täyttämiseksi nostettu kanne kuuluu asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdan soveltamisalaan. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa, onko tilanne tällainen pääasiassa.
- 34 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava seuraavasti:
- Asetuksen N:o 1215/2012 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että oikeusriita, joka koskee asianajajan velvollisuutta suorittaa vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on velkaa asianajajayhteisölleen, kuuluu kyseisen asetuksen soveltamisalaan vain sillä edellytyksellä, ettei kyseinen yhteisö käytä sovellettavan kansallisen oikeuden nojalla julkista valtaa vaatiessaan kyseistä asianajajaa täyttämään tämän velvollisuuden, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä tarkistaa.

- Mainitun asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kannetta, jossa asianajajayhteisö vaatii jäsenensä velvoittamista maksamaan vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on velkaa yhteisölle ja joiden pääasiallisena tarkoituksena on vakuutuspalvelujen kaltaisten palvelujen rahoittaminen, on pidettävä tässä säännöksessä tarkoitettussa ”sopimusta koskevassa asiassa” nostettuna kanteena edellyttäen, että kyseiset maksut muodostavat vastikkeen tämän yhteisön jäsenilleen suorittamista palveluista, joihin asianomainen jäsen on vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä tarkistaa.

Oikeudenkäyntikulut

- 35 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että oikeusriita, joka koskee asianajajan velvollisuutta suorittaa vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on velkaa asianajajayhteisölleen, kuuluu kyseisen asetuksen soveltamisalaan vain sillä edellytyksellä, ettei kyseinen yhteisö käytä sovellettavan kansallisen oikeuden nojalla julkista valtaa vaatiessaan kyseistä asianajajaa täyttämään tämän velvollisuuden, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä tarkistaa.

Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kannetta, jossa asianajajayhteisö vaatii jäsenensä velvoittamista maksamaan vuotuiset jäsenmaksut, jotka hän on velkaa yhteisölle ja joiden pääasiallisena tarkoituksena on vakuutuspalvelujen kaltaisten palvelujen rahoittaminen, on pidettävä tässä säännöksessä tarkoitettussa ”sopimusta koskevassa asiassa” nostettuna kanteena edellyttäen, että kyseiset maksut muodostavat vastikkeen tämän yhteisön jäsenilleen suorittamista palveluista, joihin asianomainen jäsen on vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä tarkistaa.

Allekirjoitukset